کامۆ

لە فارسییەوە: ئیسماعیل ئیسماعیل زادە

ژیان و بەرهەم

ئالبێر کامۆ لە هەشتی نۆڤەمبری 1913، لە موندۆڤیی ئەلجەزاییر لەدایك بوو. لوسیەن ی باوکی، هەتیوێك بوو کە بۆخۆی فێری خوێندن و نووسین ببوو و لە عەمبارێکی شەڕاب لە کارخانەیەکی شەڕابسازیی لەو نزیکانەدا کرێکاریی دەکرد. "کاترین ئالێن سینتێز"ی دایکیشی نەخوێندەوار بوو و نەیدەتوانی باش بدوێ و ببیستێ. باوك و دایکی کامۆ لە مندالانی ئەوروپییە هەژارەکان بوون کە بە هیوای دۆزینەوەی دەرفەتێکی باشتر، روویان لە ئەلجەزاییر کردبوو. بنەماڵەی باوکی خەڵکی فەڕەنسە بوون و بنەماڵەی دایکیشی ئیسپانیایی و خەڵکی دوڕگەی مینۆرکا. کامۆ هەشت مانگ پاش لەدایکبوونی، باوکیان برد بۆ خزمەتی سەربازیی لە شەڕی یەکەمی جیهانییدا. ئەو بەو جلە سوور و شینەی یەکەی یەکەمی "زواوەکان" کە بە تەواویی لە چاوی دەدا ببووە ئامانجێکی ئاسان بۆ تیرباری ئەڵمانییەکان. لە سیپتەمبری 1914 و لە شەڕی مارندا بە پڕیشکەی گولە هاوەن بریندار بوو و چەند هەفتەی دواتر مرد. هەمووی ئەو شتانەی کە ئالبێر لە بارەی باوکییەوە دەیزانیی ئەو چیرۆکانە بوون کە بنەماڵەکەی دەیانگێڕاوە .

منداڵیی کامۆ لە ئەلجەزاییر تێکەڵاوێك بوو لە هەژارییەکی زۆر و چێژە سادەکان. لەگەڵ دایك و برا و نەنك و دوو خاڵی لە ئاپارتمانێکی سێ هۆدەیی تەنگەبەردا دەژیان. ئاپارتمانەکەیان نە کارەبای هەبوو نە ئاو. لە سەر پلیکانەکان چەند ئاودەستێکی لێبوو، کونێك لە سەر بیرێك کە هەمیشە بۆگەنی دەهات. دایکی ئیشی پاککەرەوەی دەکرد. نەنکیشی بنەماڵەی بەڕێوە دەبرد کە ئەویش هەر نەخوێندەوار بوو و بۆ پەروەردەکردنی منداڵەکان قەمچی بەکار دەهێنا. سەرەڕای ئەمانە ئالبێر رێزی لەدایکی دەگرت و لە نزیکبوونی لە برا و دوو خاڵەکەی چێژی وەردەگرت. ئەڤینداری بەستێنی دەریا و هەتاو بوو. لە یارییکردن لەگەڵ منداڵان، لە کۆڵانەکانی گەڕەکی باکوور، لە نزیك گەڕەکێکی عەرەب کەیفی دەکرد. کامۆ لە دوایین بەرهەمەکەیدا، رۆمانی ناتەواوی ژیاننامەی خۆی واتە " یەکەم مرۆڤ "، لە سەر بە سووك سەیرکردنی ئایین لە لایەن بنەماڵەکەی پێداگریی دەکا. بنەماڵەی کامۆ ئەگەرچی بەناو "کاسۆلیك" بوون بەڵام سەردانی قەشەکانیان نەدەکرد، نەدەچوون بۆ کەنیسە و باسی خودایان نەدەکرد. "کاسۆلیك بوونیان هەر تەنیا لە رێوڕەسمی وەکو غوسڵی تەعمید، عەشای رەبانی، زەماوەند و مەراسیمی بەخاك سپاردن بوو " (FM, 165)

کەسێك دەورێکی سەرەکیی لە ژیانی کامۆدا دەگێڕا، یەکێك لە مامۆستاکانی قوتابخانەی سەرەتایی ئەو بە نێوی "لوویی ژێرمەن". ژێرمەن بە توانستەکانی ئالبێری زانی و نەنکی رازیی کرد ئیزنی پێبدا وانەی تایبەتیی بە نەوەکەی بڵێت هەتا لە تاقیکاریی بۆرسی خوێندندا بەشداریی بکا. نەنکی رازیی بوو و ئالبێر لە تاقیکاریدا سەرکەوت و توانی بەجێی ئەوەی وەکو براکەی بچێتە سەر کار، چوو بۆ قوتابخانەی دواناوەندیی. کامۆ لە دواناوەندیدا مامۆستایەکی دیکەی دۆزییەوە: "مامۆستایەکی خۆش زەوق بەنێوی ژان گرێنێر". لە نێو ئەو هەمووە کتێبەی کە کامۆ لە قۆناخی قوتابخانەیدا خوێندینەوە، دوو کتێبی زیاتر لە هەمووان پێخۆش بوو، "دوڕگەکان"ی ژان گرێنێر و "چارەنووسی مرۆڤ"ی ئاندرێ مالرۆ. کامۆ لە ساڵی 1952دا نووسیی، دوڕگەکان بە وەبیرهێنانەوەی "رازەکان.. شتی پیرۆز.. و سروشتی سنوورداری مرۆڤ" نەبوونی پەروەردی سوونەتیی ئایینیی منی قەرەبوو کردەوە (LCE,328). کامۆ هەروەها لە دووڕگەکانەوە فێربوو کە چۆن بە وەسفکردنی شتەکان و رووداوە هەستپێکراوەکان ئەندێشەی فەلسەفیی ئاراستە بکا.

لە ساڵی یەکەمی دواناوەندیی بوو کە زانییان نەخۆشیی زەردوویی هەیە و ئەم نەخۆشییە تا کۆتایی ژیانی ئازاریدا. لەو سەردەمەدا هێشتا "ئەنتی بیوتیك" نەدۆزرابۆوە، بەڵام ئەو دەرمانانەی کە دەستدەکەوتن بۆ نەخۆشیی ریخۆڵەی بەکەڵك بوون و لە ئیفلیجیی رزگاریان کرد.

کامۆ ساڵی 1933 چوو بۆ زانینگەی ئەلجەزایێر و بکالۆریوسی فەلسەفەی وەرگرت. تێزەکەی لە ژێر سەردێڕی "میتافیزیکی مەسیحی و فەلسەفەی نوێ ئەفلاتوونی" بوو .

ئەگەرچی دەرەجەی بکالۆریوسی زۆر باش نەبوو بەڵام توانیی لە قۆناغی دکتۆرا (ئاگرگاسیۆن)دا درێژە بە خوێندن بدا و بڕوانامەی مامۆستایی وەربگرێ. لە ساڵی 1938دا بەڕێوەبەرێتیی پزیشکیی ئەلجەزایێر داواکاریی کامۆی بۆ مامۆستایەتیی رەتکردەوە: "رەنگە دەوڵەت نەیدەویست ناچار بێ خەرجی چارەسەریی نەخۆشێك بدا".

ئاوێتەبوونی متمانەبەخۆبوون و دڵناسکیی، جلی جوان و خوێنشیرنبوونی (لە هەمفری بوگارت دەچوو) سەرنجی ژنانی بۆ لای خۆی رادەکێشا. سەرەڕای ئەمانە لە بیست ساڵاندا بەپەلە لەگەڵ ژنێکی سەرسەری و بێخەیاڵ و بەڵام لەبەردڵان بە نێوی "سیمون هایە" زەماوەندی کرد. دایکی سیمۆن کە پزیشکێکی سەرکەوتووی چاو بوو خەرجی ئەو ژن و مێردەی دابین دەکرد بەو هیوایەی کامۆ بتوانێ سیمون لە گیرۆدەبوون (بە مادە هۆشبەرەکان) رزگار بکا. بەڵام کامۆ نەیتوانی. کامۆ کاتێ زانیی سیمون لەبری وەرگرتنی مادەی هۆشبەردا لەگەڵ دکتۆرێك دەخەوێ لێی جیا بۆوە. کامۆ بۆ جارێکی دی زەماوەندی کرد. ژنی دووەمی، "فرانسین فەور" مامۆستای بیرکاری و خەڵکی ئۆران بوو. فرانسینیش جوان بەڵام لەخۆیدا بوو. ساڵی 1945 دوانەیەکی بوو: کاترین و ژان. فرانسین ئەگەرچی ئەوکات لە کامۆ جیا نەبۆوە بەڵام لە خەیانەتە هەمیشەیی و ئاشکراکانی کامۆ ئازاری دەدیت.

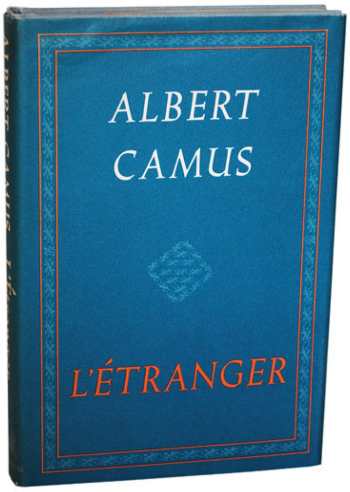

لە سەرەتاکانی دەیەی 1930دا کامۆ لێوڕێژبوو لە توانست. بۆ رۆژنامەی "ئالجێر رێپوبلیکن"ی دەنووسی. رۆمانێك و چەند وتار و شانۆیی نووسی. گرووپێکی شانۆیی پێکهێنا و بوو بە ئەندامی حیزبی کومونیست. ئەندامبوونی لە حیزبی کومونیستدا زۆری نەخایاند. حیزبەکەی ساڵی 1937 ئەوی لەبەر پشتیوانیکردنی لە رادیکاڵەکانی عەرەب بۆ بەدەستهێنانی مافە کۆمەڵایەتی و مەدەنییەکان، دەرکرد. بەڵام لە نووسیندا لە سەرەتای رێدا بوو. یەکەم رۆمانی، "مردنی خۆش" هێندە رێکوپێك نەبوو کە بۆ چاپ بشێت، بەڵام بەشێك لە وتارەکانی ساڵی 1937 لە ژێر سەردێڕی "پشت و روو" و کۆمەڵێکی دی لە 1939 بە نێوی "رابواردن" بڵاوکردەوە .

ساڵی 1939 ساڵی دەسپێکی شەڕی دووەمی جیهانیی بوو. کامۆ هەوڵیدا لە سووپادا ناونووسیی بکا، بەڵام لەبەر نەخۆشییەکەی وەرنەگیرا. لە بەهاری ساڵی 1940 سوپای ئەڵمان بە سەر فەرەنسەدا سەرکەوت. کەمیك دواتر "ئالجێر ریپۆبلیکن"ی لیبراڵ قەدەغە کرا و کامۆ بێئیش کەوت. هاوڕێکەی "پاسکاڵ پیا" لە پاریس ئیشی گردوکۆکردنی لاپەڕەکانی رۆژنامەی پاری - سۆیر ی بۆ دۆزییەوە. لە 1942دا رۆمانی "نامۆ"ی بڵاوکردەوە و پاشان لە 1943 بەشێك لە وتارەکانی کە پەیوەندییان بەو رۆمانەوە بوو بەنێوی "ئوستوورەی سیسوفوس" چاپ کرد. لەبەر ئەوەی وەك نووسەر ناسرا توانی لە لای بڵاوکەرەوە نوێیەکەی بە نێوی گالیمار ئیشی پێداچوونەوەش بکا. کامۆ هەتا کۆتایی تەمەنی لەگەڵ گالیمار بەردەوام بوو. کامۆ لە هەموو شتێکی نازییەکان بێزار بوو. لە نژاد پەرستییەکەیان، دژە جوولەکەبوونیان، تۆتالیتاریزمەکەیان، لە مرۆڤ کوشتنیان کە بە بێ سڵکردنەوە دەیانکرد. لە 1943 تێکەڵاوی تەڤگەڕی بەرگریی فەڕەنسە بوو و پاش ماوەیەك بوو بە سەرنووسیاری رۆژنامەی نهێنیی کومبا. لە 1944-1945 دوو شانۆیی بەهێزی نووسی و بردینە سەر شانۆ: "خراپ تێگەیشتن" و "کالیگولا". لەم سەردەمەدا لەگەڵ "ژان پەول سارتر" و "سیمۆن دوبوار" و باقیی ئەندامانی گرووپی ئەوان بوو بە هاوڕێ. ئەزموونی بەشداربوونی لە ناوەندی رووناکبیریی پاریس، بۆ کەسێکی وەکوو کامۆ کە لە هەژاری و نەخوێندەواریدا پەروەردە ببوو سەرخۆشی و تاڕادەیەك سامناك بوو .

لە سەردەمی داگیرکارییەکانی نازییەکاندا، بۆ یەکەمجار نێوی کامۆ بە ئێگزیستەنسیالیزمەوە گرێدرا. ئەگەرچی وادیارە وشەی فەرەنسەیی ئێگزیستەنسیالیست بۆ یەکەم کەڕەت فەیلسوفێکی کاسۆلیك بە نێوی "گابریەل مارسێڵ" دایڕشت، بەڵام دەتوانین هەتا "سورێن کییەر کگۆر"ی دەمارگرژی پرۆتستانی، بە دوای ئەندێشەی فەلسەفەیەکی داڕێژراو لە سەر پرسەکانی بوونی مرۆڤ و هەڵبژاردن و رەسەنایەتییدا بچین. کامۆ هۆگری پرسەکانی ئێگزیستەنسیال بوو و زۆر لە ژێر کاریگەریی ئەو دوو بیرمەندەدا بوو کە شوێنەواریان لە سەر پێکهاتنی ئێگزیستەنسیالیزمدا بەجێهێشت. واتە "فیۆدۆر دۆستۆیۆفسکی" و "فریدریش نیچە". سەرەڕای ئەمانە کامۆ هەمیشە لەوە دەترسا کە بە خۆی بڵێ ئێگزیستەنسیالیست. لەسەرەتادا لەبەر ئەوە دەترسا کە پێیوابوو ئێگزیستەنسیالیزم و بازدانی ئیمانی یەك شتن. پاشان وای دەزانی کە ئێگزیستەنسیالیزم هەمان فەلسەفەی ژان پەول سارترە .

بە تەواوبوونی شەڕی دووەمی جیهانیی، گەلێ بەردەنگ بۆ کامۆ دەستەبەر بوون، هەروەها بەختی ئەوەی هەبوو کە لە بنیاتنانەوەی فەرەنسەدا بەشداریی بکا. ئەو چوار ساڵی رەبەق هەوڵیدا هەتا ئەو وانە ئەخلاقی و سیاسیانەی لە خەبات بە دژی سەرەڕۆیی نازییەکان فێریان ببوو لە وتارەکانی سەرنووسیاریی و لە چەند نامەیەکی بۆ هاوڕێیەکی

ئەڵمانی و لە "نۆ قوربانی، نۆ جەڵلاد"، لە ڕۆمانی دووەمی بە نێوی "تاعون" و لە شانۆیی "گەمارۆی شار"دا بڵێتەوە.
لە 1948 شەڕی سارد کاریگەریی لە سەر ئەو ڕێککەوتنەی نێوان وڵاتان لە شەڕی دووەمی جیهانی دانا. کامۆ لە شانۆیی "عادیلەکان" (1949) و لە نامیلکەی "مرۆڤی سەربزێو" (1951)دا پەرژایە سەر پرسی سەرهەڵدان و شۆڕش و ستەمکاریی. کامۆ دەیکوت مەترسیی مارکسیزم و یەکێتی سۆڤیەت جیدیترن لە مەترسیی سەرمایەداریی ڕۆژئاوایی بۆ سەر ئازادی و شان و شکۆ و بەختەوەریی مرۆڤیی. لەم سەردەمەدا سارتر ڕاست بە پێچەوانەی کامۆ بوو. پاش ئاڵوگۆڕکردنی چەند نامەی توندی ڕاشکاوانە، نێوانیان تێکچوو. کامۆ پێشتر لە پاسکاڵ دوور کەوتبۆوە. پاسکاڵ لە شارڵ دۆگۆل و حیزبی ناتریستی ئەو بەرگریی دەکرد.

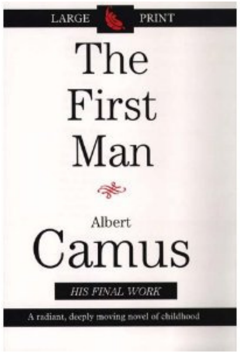

کامۆ لە 1954 چەند وتارێکی بەنێوی "هاوین" بڵاوکردەوە. ئەم وتارانە ئەگەرچی لەکاتی جۆراوجۆردا نووسراون بەڵام دەربڕی ئەشقی کامۆن بە ئەلجەزایر و ڕۆحی مەدیترانەی ئەو. بەداخەوە هەماهەنگیی ئەم ڕۆحە لە چرژان نزیك بوو. لە ئۆکتۆبری 1954 ڕێکخراوێکی شۆڕشگێر بە نێوی بەرەی ڕزگاریی نەتەوەیی FLN هێرشی کردە سەر ئەلجەزایریە ئەورووپییەکان. 1955 چەکدارە فەرەنسییەکان بۆ وەڵامدانەوە بە کوشتاری FLNهێرشیان کرد و بە پێی سیاسەتی "بەرپرسیارێتی گشتی" خوێنی زۆر بێتاوانیشیان ڕشت. لە ماوەی شەڕی ئەلجەزاییردا فەرەنسەییەکان بۆ زاڵکردنی ترس و تۆقاندن و بەدەستهێنانی زانیاریی دیلەکانیان ئەشکەنجە دەدا. سارتر و بنەماڵەکەی لای سەرهەڵداوانی FLN یان گرت کە دەیانویست ئەلجەزاییر لە چنگی فەرەنسییەکان ڕزگار بکەن. لەم نێوەندەدا کامۆ بوو بە دوو کەرتەوە. لە نژادپەرستی کە هەشت ملیۆن ئەلجەزاییری خۆجێیی کردبوو بە شارۆمەندی دەرەجە دوو، بێزار بوو بەڵام توندوتیژیی FLN یشی شەرمەزار دەکرد و بە نەشیاوی لەقەڵەم دەدا و پێیوابوو کە ڕزگاریی ئەلجەزاییر لەسەر دەستی FLN ڕەنگە ببێتە هۆی ئاوارەبوونی زیاتر لە ملیۆنێك ئەلجەزاییری ناعەرەب ـ لەوانە بنەماڵەی خۆی. دەیکوت من بڕوام بە عەداڵەت هەیە بەڵام بەر لە عەداڵەت بەرگریی لە دایکم دەکەم .(Todd, 378) . ئەو بۆ گەیشتن بە ئاشتییەکی مەدەنیی خەباتی دەکرد. پێی لە سەر خۆبەڕێوەبەریی ئەلجەزاییر لە فیدراسیۆنێکی فەرەنسەیی داگرت و چوو بۆ ئەلجەزاییر هەتا پشتیوان بۆخۆی دەستەبەر بکا. کاتێ هەردوو لایەن ڕوانگەکانی ئەویان بەدوور زانی، بۆ ماوەی دوو ساڵ بێدەنگیی هەڵبژارد. لە ساڵی 1962دا ئەلجەزاییر بە سەربەخۆیی تەواو گەیشت بەڵام زۆربەی جەماوەری ئەورووپایی ئەو وڵاتە لەترسانە ڕایانکرد بۆ باشووری فەرەنسە.
ساڵی 1956 کامۆ سێیەمین ڕۆمانی بە نێوی "ڕووخان" بڵاوکردەوە. شێواز و پەیامی ئەم ڕۆمانە زۆر جیاوازتر لە هەموو ئەو بەرهەمانە بوو کە کامۆ پێشتر نووسیبوونی. لە نێو ئەو ڕەخنانەی کە لە سەر ئەم ڕۆمانە نووسراون هەم ڕەخنەی ئەرێنی و ڕێزدانان بۆ بەرهەم هەبوو و هەمیش ڕەخنەی نەرێنی و ڕەتکەرەوە. بەڵام کتێبەکە زۆر چاك فرۆشرا. لە شەش مانگی یەکەمدا 126500دانەی لێفرۆشرا. ساڵی دواتر کامۆ کۆمەڵەیەکی جێگەی ڕێزی لە کورتە چیرۆکەکانی بە نێوی "نزمی و ئاسمانی" و وتارێکی دژ بە سزای ئیعدام لە ژێر سەردێڕی "ڕامانێك سەبارەت بە گیوتین" بڵاوکردەوە. لە 1957 خەڵاتی نۆبێل لە ئەدەبیات بە کامۆ بەخشرا. ئەم خەڵاتە دەبوو بۆ کامۆ ببێتە نیشانەی سەرکەوتن و شادی بکا بەڵام نیگەرانییەکی زۆر ئەم شادمانی و دڵخۆشییەی لێ ڕەش کرد. ئەو لەوە نیگەران بوو نەکا بە ناهەق ئەم خەڵاتەی پێدرابێ و دایم دەیکوتەوە کە دەبوو خەڵاتەکە بە "ئاندرێ ماڵرۆ" بدەن. ئەو نیگەران بوو لە خەمۆکی و دەستبردنی فرانسین بۆ خۆکوژیی و هەروەها خراپبوونی باری تەندروستیی خۆی. ئەو نیگەران بوو لە شێوانی ئەلجەزاییر، لە تۆران و دابڕانی لە ڕووناکبیرانی فەرەنسەیی و توانستەکەی بۆ داهێنانی بەرهەمی چاك. لە چلوسێ ساڵاندا دەترسا کە باشترین ساڵەکانی تەمەنی تێپەڕ کردبێ، بەهەواڵنێرێکی کوت وەرگرتنی خەڵاتی نۆبێل وای لێکردم لەناکاو هەست بە پیربوون بکەم .(Todd, 381)
یەکێك لە دڵخۆشییەکانی کامۆ لە سەرانسەری ژیانیدا داڕشتنەوە و بردنەسەر شانۆی بەرهەمی نووسەرانی دیکە بوو. کامۆ لە هەمان سەرەتاکانی کار و لە ساڵی 1936دا شانۆییەکی لە ڕووی ڕۆمانی ماڵرۆ بە نێوی ڕۆژەکانی گرژیی نووسی و بردییە سەر شانۆ. لە کۆتاییەکانیشدا لە 1956 شانۆییەکی لە ڕووی شینگێریی بۆ ڕاهیبە ی فاکنێر نووسی و بردییە سەر شانۆ. لە 1959شدا شانۆییەکی بەپێی دەستبەسەرکراوانی دۆستۆیۆفسکی نووسی و بردییە سەر شانۆ. ئەو لە فکری ئەوە دابوو کە دەسڵی ڕەبەق تەرخان بکا بۆ شانۆ، بەڵام زیاترین هیوای بە ڕۆمانی ژیانەکەی واتە "یەکەم مرۆڤ" بوو.

کامۆ بەو سەرقەڵەمانەیەی کە وەریدەگرت و بەو پووڵەی خەڵاتی نۆبێل دەوڵەمەند بوو. بەدوای ئاپارتمانێکی گەورەتر لە پاریسدا دەگەڕا. خانوویەکی هاوینەهەواری بەردینی جوانی لە پرووانس بۆ بنەماڵەکەی کڕی.
"می" ئەڤینداری گەنجی دانمارکیی کامۆ زۆربەی کات لە ماڵێکی هاوینەهەوار هەر لەو نزیکانە بوو. کامۆ بەدوور لە غەڵبەغەڵبی پاریس دەرفەتی زیاتری هەبوو کە درێژە بە ڕۆمانی " یەکەم مرۆڤ" بدا. پێیوابوو ئەمە دەبێتە باشترین ڕۆمانی و پێشکەشی کرد بە دایکی. پێشکەشییەکی بەم جۆرە نووسیبوو: پێشکەش بە تۆ کە قەت ناتوانی ئەم کتێبە بخوێنییەوە (FM,3). ئەم دەستنووسە 144 لاپەڕەییە هیچ ئاماژەیەکی ئاشکرای فەلسەفیی تێدا نییە بەڵام نیشانەی ڕوانگەی نوێی کامۆیە بۆ پەروەردەی ئەخلاقیی. بۆ نموونە: لە شوێنێکی کتێبەکەدا دەنووسێ، لە منداڵیدا زۆرم هەوڵدا لە جیاوازیی نێوان ڕاست و هەڵە (هەق و ناهەق) تێبگەم، بەڵام کەس نەبوو پێوەرێکم پێبدا و ئێستا کە گشت شتێ لێم ڕادەکا تێدەگەم کە پێویستیم بە کەسێکە کە ڕێنیشاندەرم بێ، سزام بدا، هانم بدا، نەك لەبەر بەهێزبوونی، بەڵکو بەهۆی قورس و قایمبوونەکەی، من باوکمم دەوێ (FM,36).
لە سێیەمی ژانڤیەی 1960 کامۆ لەگەڵ میشێل و ژانین و گالیمار و ئان ی کچیان و سەگە ماڵیەکەیان هاوینەهەوارەکەیان بەرەو پاریس بەجێهێشت. ڕۆژی دواتر میشێل لە کاتی لێخوڕینی ماشێندا لەجادە هەڵدێردرا و بە دوو درەختدا درا و پووکاوە. کامۆ دەستبەجێ مرد. میشێلیش چەند ڕۆژ دواتر مرد. ژانین و ئان هیچیان لێنەهات. سەگەکەش بزر بوو. کامۆ هەمیشە بە هاوڕێکانی کوتبوو هیچ شتێك ناخۆشتر لە مردنی منداڵێك و قۆڕتر لە مردن بە هۆی ڕووداوی ماشێن نییە. کاتێ هەواڵی مردنی کامۆ بە دایکی درا، نەگریا. هەر ئەوندەی کوت: زۆر گەنج بوو (Todd, 414).
چەند ڕۆژ پاش مەرگی کامۆ سارتر شینگێڕییەکی پڕهەست و سۆزی نووسی و بە کوژانەوەی دەنگێکی ئاشکرای نێو ژیانی بێناوەرۆکی دڵڕەقانە دانا و لە ستایشی کامۆدا نووسی: ئەو میراتگری ئەمڕۆژینی زنجیرەیەکی درێژ لەو ئەخلاقخوازانە بوو کە ڕەنگبێ هەڵگری ڕەسەنترین شتەکان بێ لە ئەدەبیاتی فەرەنسە (Sartre, 1965, 110-111). کامۆی بە ئەخلاقخواز دانا و دانانی لە ریزی کەسانێکی وەکو مونتەینی و پاسکاڵ و ڤۆلتێر و ئەوانی دی جێی خۆیەتی. کامۆ لەوەدا بلیمەت و ڕەسەن بوو کە دەیتوانی بە لێزانی ئەندێشە فەلسەفییەکان بچێنێتە نێو فۆرمە ئەدەبییەکان و بەم شێوەیە شعوری ئەخلاقیی خوێنەرەکانی وەخەبەر دێنێ. ئەم لێزانییە زیاتر لە سێ ڕۆمانی و لە بەشێك لە وتارەکانیدا وەکو ئوستوورەی سیسوفوس وەبەرچاو دەکەوێ. بەرهەمەکانی دیکەی ئا بەمجۆرە سەرکەوتوو نەبوون. کامۆ جاروبارە نەیدەتوانی ئەندێشە فەلسەفییەکانی خۆی بە پێی تێگەیشتنی لە پرسەکانی پەیوەندیدار دەردەبڕێ یان دەرەقەتی ئاراستەکردنیان بە شێوەیەکی ئەدەبیی نەدەهات .
کامۆ زۆر جاران فەیلسوفبوونی خۆی ڕەت دەکردەوە. ڕەخنەگرانیش قسەی ئەویان قبووڵ کردووە بەڵام ڕەتکردنەوەی کامۆ بە پێی جیاوازیی لە شێوازدا بوو نەك جیاوازیی لە بابەتدا. بۆ فرانسین دەنووسێ: من بڕوایەکم نیە بەو ئەندێشانەی کە لە ماوەی مشتومڕ یان جیاوازیی بڕوا دەردەبڕدرێ. من فەیلسوف نیم و بۆ من بیرکردنەوە بەسەرهاتێکی ناخیە کە پێدەگا و یان ئەوەی مرۆڤ ئازار دەدا یان بێهۆشی دەکا (Todd, 280).
کامۆ پێی خۆشبوو کە بیرە فەلسەفییەکەی لە ناخی ئەزموونکراویدا بێتە دەرێ و لە محەکی بینین و هەستی ئەخلاقیی بدرێ هەتا پتەو و تۆکمە بێ. ئەو گومانی لە ئەقڵی ڕەها و ئازاد و بە سیستمکردنی فەلسەفیی هەبوو. بە دوای فەلسەفەکاریی بە شێوەك بوو کە لەگەڵ گفتوگۆی مرۆڤی بسازێ و بە سەرقاڵیی ئایینەوە گرێ بدرێ و بتوانێ بە بێ کەڵکوەرگرتن لە زاراوە تەکنیکییەکان بکوترێتەوە.

ژێدەر
فلسفەی کامو، ریچارد کەمبیر، مجموعەی نام اوران فرهنگ، چاپی دووەم 1387.